

Pussy Riot

Hur teori och praktik kan förenas genom feministisk aktivism

Göteborgs universitet
Institutionen för kulturvetenskaper Genusvetenskap
Uppsats, 15 hp, fördjupningskursen Ht 2012
Författare: Rebecka Reinhard
Handledare: Kajsa Widegren

Abstract

The purpose of this essay is to examine how theory and practice intertwines through the activism of the feminist punk performance collective Pussy Riot. I have also focussed on the political tools with which the activism is performed. Within the academic context of gender studies, I believe there is a need for research that aims to reduce the gap between scholarly and activist feminism. The theoretical framework for the analysis in this essay consists of material feminist theory and postmodern theory. The empirical material is a diversified assemblage of images, court excerpts, newspaper columns, interviews, lyrics and videos. To analyse these I used a combination of methods such as the feminist figuration, writing as a method of inquiry, and rhizomatics. The main conclusions I have reached are that the balaclava as a political tool has played an important role in the major impact of the movement, as has the implication of technological devices, as well as the strategy of claiming religious icons and messages to infuse them with feminist ideas. Furthermore, I argue that Pussy Riot can be understood as incarnating feminist theoretical ideas of scholars such as Butler, Haraway and Braidotti, while also producing new insights for feminist theory through their activism.

Key words: Pussy Riot, feminism, activism, academia, feminist figuration, rhizomatics, materialist theory

Nyckelord: Pussy Riot, feminism, aktivism, akademi, feministisk figuration, rhizomatik, materialitetsteori

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Tidigare Forskning	5
1.3 Teoretiska perspektiv	6
1.3.1 Epistemologi – Objektivitet genom situering och upplösningen av epistemologiska dikotomier	6
1.3.2 Materialistisk feministisk teori.....	7
1.3.3 Postmodern teori	9
1.4 Syfte och frågeställningar.....	10
1.5 Material & Metoder.....	11
1.5.1 Material – ansvarsfulla gränsdragningar och lustfyllda val.....	11
1.5.2 Pussy Riot – Den feministiska figurationen som metod och material	12
1.5.3 Rhizomet som ontologisk utgångspunkt och metodologiskt verktyg för ett (o)strukturerat analysbygge	14
1.5.4 Skrivande som metod – detaljspecifika läsningar och passionerat skrivande med postmodern teori i ryggen	15
2. Pussy Riot – feministisk teori och aktivism i ömsesidig transformation.....	17
2.1 Hur levandegörs feministisk teori genom Pussy Riots diskursiv-materiella praktiker?	18
2.1.1 Brittiska suffragetter & subversiv performativitet.....	18
2.1.2 Den feministiska figurationen i ett rhizomatiskt nätverk	20
2.1.3 Dra gränser, skilja åt, koppla ihop, väva samman – akademi vs. aktivism	23
2.2 Hur fungerar balaclavan och Jungfru Maria som aktivistiska verktyg?	26
2.2.1 Balaclavan – uniformen som verktyg och teknologins aktörskap i aktivismens spridning.	27
2.2.2 Jungfru Maria – feministiskt punkhelgon som verktyg och inkarnationen av den ortodoxa religionen med feministiska förtecken	31
Slutdiskussion	34
Referenser	36
Material	38
Bildbilaga	39

1. Inledning

1.1 Bakgrund

”Open all the doors, tear off your epaulettes

Come, taste freedom with us.”

-Pussy Riot

I februari 2012 i Moskva arresterades tre personer, Maria (Masha) Alyokhina, Nadezhda (Nadya) Tolokonnikova och Yekaterina (Katya) Samutsevich, åtalade för ”huliganism motiverat av hat mot religion”.¹ Åtalet gäller ett uppträdande i Kristus Frälsare-katedralen som genomförts av det feministiska punk-performance-kollektivet Pussy Riot där de tre åtalade är medlemmar. Uppträdandet, som varade i fyrtio sekunder innan de blev avbrutna av katedralens väktare, bestod i att fyra individer iförda färggranna kläder och balaclavas (en skidmask eller huva med hål för ögon och mun) dansade vid altaret och bad till Jungfru Maria genom en ’punk prayer’ att hon skulle bli feminist och kasta ut den ryska presidenten Vladimir Putin ur kyrkan. Den fällande domen kom i augusti 2012 – två års fängelsestraff för samtliga åtalade (Pussy Riot 2012 s 5; 92). I oktober samma år frigavs Yekaterina Samutsevich, som anlitat en ny advokat, med motiveringen att hon blivit bortförd av en väktare innan själva uppträdandet ägde rum och därför inte kunnat delta i aktionen hon blivit dömd för, men de två andra avtjänar fortfarande sina straff i fängläger belägna hundratals mil från Moskva.²

Dessa händelser har lett till enorma gensvar världen över; de har fått uppmärksamhet i globala medier som feministisk aktivism sällan tidigare skådat och genererat en våg av protester där världskända artister, människorättsorganisationer, politiker och tusentals demonstranter unisont skallat ”FREE PUSSY RIOT!”. Färggranna balaclavas har setts pryda både diverse statyer och monument i olika städer samt demonstranter i protest och Pussy Riots kamp för yttrandefrihet och jämlikhet har gjort dem till feministiska ikoner. Samtidigt i Ryssland detta år har protestaktioner blivit straffbart med skyhöga böter som följd, liksom spridningen av så kallad homosexualitetspropaganda till minderåriga. Som kronan på verket

---

¹ I den engelskspråkiga boken *Pussy Riot! A Punk Prayer for Freedom* (Pussy Riot 2012 s 11) benämns brottet de åtalas för som ”felony hooliganism and incitement of religious hatred” och i flertalet engelskspråkiga tidningsartiklar även som ”hooliganism motivated by religious hatred”. Detta visar på en diskrepans som uppstår i språkliga översättningar och mellan olika juridiska kontexter. Bara tanken på att bli åtalad för huliganism i Sverige framstår som absurd medan det i en rysk kontext är fullt begripligt och möjligt, om än många yttranden även inom denna kontext framhäver åtalets absurditet.

² <http://www.thedailybeast.com/articles/2012/11/30/pussy-riot-s-yekaterina-samutsevich-speaks-out.html> (Noterat 2012-12-02)

infördes ett hundraårigt förbud mot att arrangera Pride-parad i Moskva.³ Detta är faktiska, institutionaliserade skeenden som pågår *nu*, inom den tidsrymd som denna uppsats skrivs, och utgör, tillsammans med yttrandefrihetens inskränkningar som manifesteras i fängslandet av Nadya och Masha, ett kraftfullt incitament till feministisk solidarisk kamp.

Each one of us is very much needed now.

Let's cleanse ourselves for the next battle, and heal the world with the power of truth! – Yoko Ono (Pussy Riot 2012 s 85)

1.2 Tidigare Forskning

Då Pussy Riot är ett så pass samtida fenomen har det ännu inte fått utgöra ämne för tidigare forskning, men en hel del står att finna om olika typer av feministisk aktivism.

Ofta görs forskning på ämnet genom tvärvetenskapliga metoder inom det humanistiska fältet, där genusvetenskap, kvinnoforskning och sociologi är de mest vanligt förekommande disciplinerna men även kritiska ungdomsstudier, historia och antropologi är discipliner som i kombination med genusvetenskap behandlar ämnet på olika sätt.⁴ De mest dominerande teorierna inom fältet tycks vara poststrukturalism och feministisk postkolonialism, men även radikal- och Marxistfeministisk teori är vanlig, speciellt i forskning som fokuserar på kvinnors sociala organisationer i Tredje Världen.

En stor del av den forskning som avhandlar feministisk aktivism fokuserar på anti-militaristiska rörelser (jfr red. Ricciutelli mfl. 2005; Cockburn 2007; red. Ferree & Tripp 2006). Vanligen görs globala kartläggningar av hur dessa rörelser verkar och samverkar genom specifika, lokala berättelser om kvinnors politiska engagemang och aktivism för fred, för kvinnors och/eller mänskliga rättigheter, mot klassförtryck med mera. Tillsammans bildar de en sorts positivistiskt narrativ om feministisk aktivisms framgångar med få självkritiska inslag eller berättelser om misslyckanden. Majoriteten av berättelserna fokuserar på hur sociala rörelser organiserar sig över ras- klass- och sexualitetsgränser för att bekämpa den gemensamma fienden – patriarkatet. Detta tror jag kan komma sig av att många av författarna själva är engagerade aktivister och ser sin forskning som en del i ett feministiskt historieskrivande; ett sätt att både uppmuntra till framtida feministiskt engagemang och att skapa ett erkännande av det som uppnåtts genom aktivism.

Det finns ett fåtal arbeten där olika teorier förs i dialog med varandra för att analysera aktivism på ett mer teoretiskt plan. I Rachel Liebert, Michelle Leve och Amber

---

³ <http://latitude.blogs.nytimes.com/2011/11/18/russias-war-against-rainbows/> (Noterat 2012-12-03)

⁴ Kvinnoforskning används mer och mer sällan i Sverige då det i det närmaste ersatts med genusvetenskap men jag väljer ändå att ta upp det eftersom att det i engelskspråkiga texter fortfarande förekommer frekvent, det vill säga ”Women’s studies”.

Huis (2011) vetenskapliga artikel bollar idéer från framstående filosofer och genusteoretiker fram och tillbaka och varvas med berättelser om akademikernas personliga erfarenheter av aktivistiskt arbete, för att visa på den komplexitet som finns i att försöka förena feministisk teori och praktik. Jag upplever dock att det finns en brist på den här typen av teoretiserande arbeten kring just kopplingarna mellan akademi/aktivism, varför jag anser att denna uppsats fyller en funktion att försöka minska detta genusvetenskapliga vakuum.

1.3 Teoretiska perspektiv

I denna uppsats kommer jag låta två olika teoribildningar att föras i dialog med och komplettera varandra. Dessa teoribildningar utgörs av *materialistisk feministisk teori* och *postmodern teori*, då jag anser att mötet mellan dem kan generera givande diskussioner och produktiva motsättningar. Postmodern teoris fokus på språkliga framställningar kommer att samsas med ett materialitetsteoretiskt perspektiv på materiell agens och tillblivelse-processer för att erbjuda alternativa tolkningar av materialet. Då mina metodval delvis är anpassade efter mitt empiriska materials skiftande natur, lämpar sig även ett flexibelt användande av teorier som tillsammans får väva fram en nyanserad, brokig analys av ämnet.⁵ Inom tidigare forskning om feministisk aktivism tycks dessutom denna kombination av teorier vara ovanlig, och kan därför bidra till nya insikter inom fältet. Men innan vi kan gå vidare i beskrivningarna av teoretiska utgångspunkter behövs en diskussion om uppsatsens *epistemologiska utgångspunkt*.

1.3.1 Epistemologi – Objektivitet genom situering och upplösningen av epistemologiska dikotomier

Epistemologi handlar om synen på vetenskaplig kunskapsproduktion. Hur kan och bör forskning bedrivas, vad kan vi med forskning rimligtvis komma fram till och vad kan vi göra för sanningsanspråk? Frågor om representation, sanning och objektivitet behandlas inom epistemologiska delar av filosofiämnet men också specifikt för till exempel genusvetenskap. En feministisk teoretiker som tar fasta på dessa frågor med kreativa, etiskt försvarbara och politiskt kraftfulla idéer är Donna Haraway. Hon har bland annat gjort ett radikalt omformulerande av de premisser som objektiv forskning bygger på. Hon menar att den västerländska positivistiska forskningstradition som bygger på ett osynliggörande av forskarsubjektet är en förrädisk illusion av vetenskapen som fri från värderingar och maktstrukturerande processer (Haraway 1988). Hon riktar skarp kritik mot det hon kallar för

---

⁵ Se kapitel 1.5.3 om hur jag kommer att presentera nya teoretiska idéer och begrepp i analysen allteftersom, då jag kommer att jobba utifrån en rhizomatisk struktur.

gudstricket – att inta en falsk, omnipotent forskarposition som ser allt utan att själv synas (1988 s 581). Istället förespråkas det hon kallar för *situerad kunskap* som går ut på att skriva in sig själv som forskarsubjekt i texten och reflektera över vilka konsekvenser som kommer sig av ens specifika positionering. Detta betyder inte, menar Haraway vidare, ett cyniskt hänvisande till relativism, det vill säga att all forskning och alla anspråk på sanning/kunskap förstås som relativ och därmed kan avfärdas som godtyckliga spekulationer, utan ett etiskt försvarbart förhållningssätt till kunskapsproduktion eftersom att forskaren kan *hållas ansvarig* för sin forskning: ”The alternative to relativism is partial, locatable, critical knowledges sustaining the possibility of webs of connections called solidarity in politics and shared conversations in epistemology.” (1988 s 584).

Jag utlovar i kapitlets rubrik en upplösning av epistemologiska dikotomier, det vill säga två begrepp som förstås som varandras totala motsats, och detta handlar främst om dikotomin *forskarsubjekt/forskningsobjekt*. Haraway skriver: ”Feminist objectivity is about limited location and situated knowledge, not about transcendence and splitting of the subject and object.” (1988 s 583). Att påstå att det går en skarp, tydlig gräns mellan mig och det ämne jag väljer att avgränsa, titta på, redogöra för, analysera och dra slutsatser om, vore därför oförenligt med de kriterier för objektivitet som precis radats upp. *Jag* utgör således en viktig komponent i uppsatsens kunskapsproduktion samtidigt som mitt *ämne* har agens och är medskapande i de resultat jag kommer fram till.

I uppsatsens inledning framgår förhoppningsvis det personliga engagemang som motiverat mitt val av uppsatsämne vilket i sin tur bör radera föreställningen om att jag senare kommer att försöka positionera mig själv som kyligt distanserad till ämnet eller ofärgad av politiska övertygelser. Men jag ser heller inte personligt engagemang och självreflexivitet som oförenliga – tvärtom. Ett av Haraways vetenskapliga mantran *staying with the trouble* (2012 s 313) handlar om att inte nöja sig med teoretiska lösningar på praktiska problem utan att ständigt fokusera på problematiska processer vars effekter blir synliga i materiella, levande mänskliga och icke-mänskliga kroppar. Detta mantra kommer att följa mig genom uppsatsprocessen för att förena sökandet efter hur Pussy Riots aktivistiska verktyg kan fungera som kreativa, radikala alternativ, med en kritisk blick på vad de lämnar att önska.

1.3.2 Materialistisk feministisk teori

Anledningen till att jag tar avstamp ur denna teoribildning, som kommer att ligga till grund för den största delen av mitt analytiska arbete, är framför allt för att den tillhandahåller så många bra utgångspunkter, begrepp och verktyg för att förstå och närma sig det fenomen som

är Pussy Riot. Den erbjuder ett förhållningssätt som lägger fokus på *materiell agens*, *kreativitet* och *radikala alternativ* till strukturerande maktordningar.

Materiell agens (agential realism) är ett begrepp som utvecklats av den feministiska filosofen och fysikern Karen Barad (2008). Hon menar att materia är en aktiv aktör i meningsskapande praktiker. Det är inte bara diskurser som reglerar, formar och skapar föreställningar om materiella kroppar utan även materia i sig gör detta. Detta motsätter sig alltså den traditionellt naturvetenskapliga synen på materia som en typ av passivt råmaterial för människan att tillskriva betydelse (Lykke 2009 s 98). *Diskursiv-materiella praktiker* beskriver hur materia och diskurser samverkar i görande, eller *performativitet*, och detta ständiga görande har betydelseskapande funktioner (Barad 2008 s 121; 140f). Materiell agens erbjuder därmed möjligheter att undersöka Pussy Riots aktivism som performativa handlingar vars förändringspotential ligger i mer än bara språkliga praktiker (Lykke 2009 s 102).

Grosz fokuserar mycket på just de förändringar som hela tiden sker genom materiell agens. Hon menar att det kommer sig av att materia konstitueras av 'kroppar' som ständigt begär. Med kroppar menas alla olika typer av entiteter och det görs ingen skillnad mellan det vi kallar organisk materia (till exempel ett dött träd eller en levande blomfluga) och icke-organisk materia (till exempel en stol eller ett flygplan) – alla dessa kroppar begär om än med olika stark intensitet. Dessa begär leder till oväntade möten mellan kroppar, vars effekter är omöjliga att förutse, och beskrivs som *tillblivelse-processer*. Ett subjekt är i ständig tillblivelse och definieras inte så mycket utifrån vad det *är* som vad det kan *bli* (Grosz 1994).

[...] The body is analysed and assessed more in terms of what it can do, the things it can perform, the linkages it establishes, the transformations it undergoes and the machinic connections it forms with other bodies, what it can link with, how it can proliferate its capacities - a rare, affirmative understanding of the body. (Grosz 1994 s 171)

Kreativitet förstås utifrån detta perspektiv som en följd av kroppars outsinliga, föränderliga begär. Kreativitet är de oförutsägbara, förändringspotentiella koalitioner som uppstår på grund av dessa begär, snarare än en egenskap som ett avskilt, individuellt mänskligt subjekt kan få utlopp för.

Oförutsägbarheten och bristen på kontroll hänger ihop med teorins fokus på *radikala alternativ*. Det maktperspektiv som teorin bygger på utgår ifrån att feministiska strategier inte behöver formuleras i termer av *motstånd* utan snarare som det som sker i sprickorna av överlappande normsystem – de kreativa, radikala alternativ som uppstår genom bejakande snarare än genom kritik (jfr Braidotti 1996; Grosz i Kontturi & Tiainen 2007).

Materialitetsteori är därför en utmärkt ingång för att undersöka Pussy Riots aktivism då den inte behöver begränsa sig till att förklara vad Pussy Riot är, representerar eller vilka typer av effekter som kommit av deras aktivism. Med detta teoretiska perspektiv kan jag istället analysera vad Pussy Riot *gör* och vad som *kan komma att bli* genom aktivismen. Eventuella effekter av så pass samtida fenomen är nästintill omöjliga att analysera men med siktet inställt på *framtiden* kan jag titta på hur feministisk aktivism kan fungera i form av tillblivelseprocesser. Grosz skriver: "[...] Feminism must direct itself to change, to changing itself as much as to changing the world. It must direct itself to that most untimely and abstract of all domains - the future, and those forces which can bring it into existence." (Grosz 2010 s 49). *Feministiska figurationer* är ett typexempel på hur radikala alternativ kan formuleras i akademiskt skrivande och detta går jag in närmare på i kap 2.1.2.

1.3.3 Postmodern teori

Postmodern feministisk genusforskning karaktäriseras av en stark tendens att utforska språkexperiment och berättelser som analytiska redskap, vilket ger en bra ingång både för kritik av maktens huvudnarrativ och för alternativa – icke-essentialiserande – sätt att förstå subjektiva motståndspositioner. (Lykke 2009 s 165)

Denna eminenta sammanfattning av Lykke tar upp skäl till att postmodern teori lämpar sig för att analysera Pussy Riots aktivism. "Kritiken av maktens huvudnarrativ" går att applicera på Pussy Riots kamp för yttrandefrihet och deras kritik av den ryska statens totalitära anspråk på media och kyrkan. Hur Pussy Riot skapar alternativa motståndspositioner är en av uppsatsens huvudfrågor och postmodern teori tillhandahåller ett relativt dynamiskt perspektiv på makt där dessa positioner inte förstås utifrån en binär uppdelning mellan de som utövar hegemonisk makt och de som gör motstånd mot den, utan som mer rörliga agentskap vars handlingar har större förändringspotential och vars effekter sträcker sig även utanför de maktrelationer som de ingår i (jfr Cooper 1995).

Den tradition som finns inom postmodern teori att experimentera med språket och fokusera på detaljspecifika historier snarare än att försöka överblicka och generalisera kring ett omfattande empiriskt material, lämpar sig bra för denna uppsats. Att försöka samla in och göra anspråk på att rättvist redogöra för ett material som liksom fenomenet Pussy Riot ständigt expanderar i diverse medier på ett flertal språk, och dessutom i det *nu* som uppsatsen skrivs, är i det närmaste omöjligt. Därför är postmodern teoris metod att istället studera intressanta, specifika detaljer med fokus på skillnader inom empirin, en bättre utgångspunkt.

Det finns en viss motsättning mellan postmodern teoris fokus på språklig framställning och materialitetsteoris perspektiv på materiell agens. Barad skriver: ”The fact that material and discursive constraints and exclusions are intertwined points to the *limited validity of analyses* that attempt to determine *individual effects* of material or discursive factors.” (2008 s 141, min kursivering). För att denna motsättning inte ska skapa inkongruens i mina analyser, kommer jag genomgående att tillämpa en förståelse för agens och kreativitet som oundvikligen inbegripna i *diskursiv-materiella praktiker*. Därmed blir motsättningen inte lika omfattande, utan kan istället generera produktiva spänningar mellan mina analyser.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att, utifrån materialistisk feministisk teori jämte postmodern teori, analysera hur väven mellan aktivism och teori kan förstås genom Pussy Riots specifika praktiker samt att undersöka deras aktivistiska verktyg.

Det internationella fenomen som Pussy Riot är, rör sig i offentliga rum där akademins (för vissa exkluderande) diskurser tas in i och transformerar. Det är i *mötet* mellan feministisk teori och aktivism, eller snarare i utsuddandet av dess gränser, som uppsatsens huvudfokus kommer att ligga. Som en förgrening i undersökandet av detta möte kommer jag att urskilja olika typer av *aktivistiska verktyg* som förekommer i det empiriska materialet. Syftet med det är att visa på hur samtida feministisk aktivism kan göras, formuleras, upprepas, spridas, väcka opinion, producera kunskap och destabilisera förhärskande maktstrukturer. En viktig aspekt att ta hänsyn till är det faktum att mitt ämne är ett samtida fenomen vars många händelseförlopp är långt ifrån avslutade. Pussy Riots aktivism sker *nu*, i skrivande stund, med syftet att *förändra* och riktar sig därmed till *framtiden*, den lokalisering i tid där förändringarna kan realiseras. Dess eventuella långsiktiga effekter går därför inte att analysera men vad som istället är intressant att titta på är *hur dessa strategier för förändring ser ut*.

Utifrån uppsatsen syfte har jag formulerat dessa frågeställningar:

- Hur levandegörs feministisk teori genom Pussy Riots diskursiv-materiella praktiker?
- Hur fungerar *balaclavan* och *Jungfru Maria* som aktivistiska verktyg?

1.5 Material & Metoder

I följande avsnitt kommer jag att beskriva mina val av material och metoder och även argumentera för varför de passar uppsatsens syfte. Här gör en av uppsatsens ständigt återkommande följeslagerskor entré – *den feministiska figurationen*, vars mångfacetterade funktionalitet presenteras i termer av material *och* metod. Uppsatsens (brist på) struktur, fokus på oväntade möten och detaljerade läsningar av specifika historier sammanfattas och rättfärdigas följaktligen genom metodbegreppet *rhizomatik*. Sist men inte minst kommer en kort beskrivning av hur jag kommer att använda mig av *skrivandet som vetenskaplig metod*.

1.5.1 Material – ansvarsfulla gränsdragningar och lustfyllda val

En av de tråkigaste sakerna med att skriva uppsats på fördjupningsnivå är onekligen nödvändigheten i att avgränsa sig. I sökandet efter material har jag snubblat över så pass mycket intressanta texter, bilder och videor att en avhandling känns som ett mer relevant format. Men det fina med att verka inom den genusvetenskapliga disciplinen och utgå ifrån ett epistemologiskt perspektiv formulerat utifrån Haraway, är att avgränsningar ses som direkt nödvändiga för att bedriva etisk forskning. Att redovisa hur, var och varför dessa avgränsningar görs ingår helt enkelt i den ansvarstagande praktik som är *att situera sig* (Haraway 1988).

För att konkretisera det hela en smula, innan jag återkommer till ett desto mer utförligt teoretiserande av materialet, har jag valt att analysera olika delar ur boken *Pussy Riot! A Punk Prayer for Freedom – Letters from Prison, Songs, Poems, and Courtroom Statements, Plus Tributes to the Punk Band that Changed the World* vars titel slagfärdigt sammanfattar innehållet. Boken, som släpptes 2012 av förlaget Feminist Press, har Pussy Riot som officiell författare men består till stor del också av texter där upphovspersonerna utgörs av specifika individer vars namn då skrivs ut, som exempelvis vid Mashas, Nadyas och Katyas utdrag ut rättegången eller vid hyllningstexter från konstnärer, artister och opinionsbildare som Yoko Ono, JD Samson och Karen Finley. Valet att använda denna bok som material gjorde jag då den går att förstå som en komponent i själva Pussy Riot-aktivismen. Texterna utgör tillsammans ett tydligt förespråkande av Pussy Riots aktivism och idéer.

För att bredda uppsatsens perspektiv kommer jag att analysera ett antal internetpublicerade tidnings- och tidskriftsartiklar som består av intervjuer, nyheter, krönikor eller dylikt, som på olika sätt berör Pussy Riot. Videoklipp från Youtube på olika uppträdanden/aktioner/konserter är också utmärkta exempel för att urskilja aktivistiska

tillvägagångssätt. Utöver detta har jag valt ut bilder hämtade från en Facebookgrupps hemsida, *Free Pussy Riot Now! (Putin, fear no art.)*, vilka finns samlade i tillhörande bildbilaga.⁶

I urvalsprocessen strävade jag efter att få en bred variation på material med den gemensamma nämnaren att jag tror mig kunna göra en intressant analys av hur dess aktivistiska potential kan förstås samt hur Pussy Riot väver ihop feministisk teori/praktik. I följande avsnitt diskuterar jag närmare på vilket sätt jag kommer att förstå bildmaterialet, och mitt samlade material i stort, i formulerandet av ett feministiskt figurationsbegrepp.

De avgränsningar jag gjort kring materialet motiveras med uppsatsens syfte och jag vill inte sticka under stol med att innehållet inte representerar största möjliga mån diversifierade perspektiv på Pussy Riot och dess aktivism. Det är inte det den här uppsatsen handlar om - att redogöra för yttrade för- och nackdelar med Pussy Riot och sedan göra en argumentationsanalys för att få fram en rationell, opartisk bedömning om vem som har mest rätt och vem mest fel. Det här är ett feministiskt uppsatsarbete som syftar till att lyfta och analysera kreativa strategier som kan destabilisera förhärskande maktstrukturer. Jag anser att det finns ett behov av texter som fokuserar på feministiska rörelsers *möjligheter* snarare än begränsningar.

1.5.2 Pussy Riot – Den feministiska figurationen som metod och material

För att kunna närma mig mitt material och beskriva dess innehåll på ett sätt som överensstämmer med mina epistemologiska och metodologiska övertygelser kommer jag att utgå ifrån ett mycket användbart verktyg inom feministisk teori – *den feministiska figurationen*. Detta verktyg är mångsidigt och återkommer i olika tappning hos många feministiska teoretiker vars arbeten jag ständigt influeras och inspireras av. Donna Haraways (1991) figuration cyborgen som utformades i *A Cyborg Manifesto* är ett sådant exempel vars politiska sprängkraft fortfarande genererar ett pirr av akademisk förtjusning i magen/hjärnan/hjärtat på mig som läser texten även för femte/tionde/femtionde gången. Som en nära vän till mig så slående uttryckte sig om texters potentiella påverkan på ett läsande subjekt: ”Jag kan helt ärligt dela upp mitt liv i ett ’före och efter’ att ha läst Cyborgmanifestet”. Denna känsla av att få sin världsbild skakad i grunden, detta förtjusningens pirr är något jag anser eftersträvansvärt i akademiska sammanhang, speciellt de som undersöker den intrikata väven som binder samman feministisk teori och aktivism vilket är ett av denna uppsats huvudsakliga syften. Att finna njutning i kunskapsproduktion, som

---

⁶ <https://www.facebook.com/PutOutPutin> (Noterat 2012-12-12)

omfattar både läsning och produktion av vetenskapliga texter liksom en uppsjö av andra praktiker, kan leda till ökad politisk medvetenhet och tända gnistor av engagemang – ett begär att dela med sig av sin nyproducerade kunskap, att testa den i praktiken, att (inter)agera på nya sätt med sin omvärld. Elisabeth Grosz talar om vikten av njutning för feministisk teoribildning och uppmanar sina medforskare:

We need to be more joyous in the work that we do. Life is hard enough with the crippling limitations placed on women, minorities, queers, and so on. [...] Theory is a joyous luxury. We need to affirm all those activities that give us joy [...] thinking gives us joy, percieving gives us joy. (Kontturi & Tiainen 2007 s 255)

Den affirmativa, glädjefyllda potentialen som finns i den feministiska figurationen är ett sätt att tända gnistor i den vetenskapliga texten för att belysa de möjligheter till *förändring* som annars lätt osynliggörs i maktstrukturers svårgenomträngliga dunkel. Samtidigt som figurationen erbjuder nya tänkesätt och strategier för att tampas med teoretiska moment 22, är den också materiellt, specifikt lokaliserad i verkligheter där den synliggör effekterna av maktstrukturer i arbete (Jfr Lykke 2009 s 48f).

Figurationens materialitet är en väldigt viktig aspekt som förenklat kan förstås i hur den *ger teorin kropp* och blir förankrad i den verklighet vars sociala och materiella villkor som teorin syftar till (Lundberg 2008 s 43). Figurationen ger alltså uttryck för *levd realitet* och rörlig feministisk vision på samma gång. I denna uppsats kommer jag att benämna figurationen som *den feministiska aktivismen* då det alltid är som sådan den blir synlig.⁷

En figuration har agentskap, den är en person, en kropp med förmåga att tänka, tala, känna och revoltera, en kropp som är motsträvig till alla typer av identitetskategorier. Därför är den också så passande att tillämpa på uppsatsens material. En förståelse för Pussy Riot som en föränderlig feministisk figuration gör granskandet av mitt empiriska material, inte minst mer intressant, men också mer sammanhängande och greppbart. Det blir ett sätt att undvika ett intrasslande av representationslogiska resonemang i jakten på universell *mening*, då metoden bygger på en förståelse av naturen, det materiella, som dynamisk agent snarare än statiskt objekt som tillskrivs mening utifrån mänskliga representationer. Grosz menar att naturens materiella krafter är det som förändrar verkligheten och att representationers funktion är att sakta ned dessa processer och göra dem begripliga (Kontturi & Tiainen 2007 s 248). De digitala bilder som utgör en stor del av mitt empiriska material kommer alltså inte att förstås som rena representationer av en fysisk verklighet utan behandlas som ett rhizom av *materiell*

---

⁷ *Den feministiska aktivismen* kommer genomgående att skrivas i kursiv stil för att tydligt markera att det handlar om en figuration och inte om feministisk aktivism generellt.

interaktion mellan människa/teknik, interaktion som utgör fysisk verklighet i sig (jfr Braidotti 1996). Ett sådant perspektiv möjliggör därmed en analys av meningsskapande praktiker i skärningspunkten människa/teknik/bildspråk utan att reducera analysen till ett försök att på bästa sätt beskriva vad som representeras i bilderna. Figurationens *rörlighet* i materialet, hur den dyker upp i skiftande skepnad från skärningspunkt till skärningspunkt, och diskontinuiteten i de specifika relationer som uppstår behöver därför inte heller ses som motsättningar till en enhetlig analys utan som produktiva spänningar inom uppsatsen.

Ett annat argument för detta metodval kommer utifrån hur medlemmar i rörelsen Pussy Riot själva talar om sin syn på aktivismen och strategin att bära balaclavas:

Pussy Riot has to keep on expanding. That's one of the reasons we choose to always wear balaclavas - new members can join the bunch and it does not really matter who takes part in the next act - there can be three of us or eight, like in our last gig on the Red Square, or even 15. Pussy Riot is a pulsating and growing body.⁸

I jämförelse med tidigare forskning som behandlar feministisk aktivism, anser jag att den feministiska figurationen som metod dessutom kan tillföra något nytt inom fältet, då den i detta sammanhang inte tycks vara ett frekvent återkommande verktyg.

1.5.3 Rhizomet som ontologisk utgångspunkt och metodologiskt verktyg för ett (o)strukturerat analysbygge

Ontologi, läran om hur världen *är*, figurerar i all kunskapsproduktion, även om det sällan explicit redogörs för vilka ontologiska villkor en text bygger på.⁹ All forskning utgår ifrån föreställningar om hur världen är uppbyggd och fungerar, det är en oundviklig förutsättning för att alls kunna producera kunskap. Poängen med att tydligt formulera den ontologiska förståelse som ligger till grund för ens forskning är återigen för att injicera objektivitet, att situera sin forskning, utan att tala i termer av transparens som ger en illusion av kunskapsprocessen som någonting möjligt att avtäcka, att syna in i minsta detalj. Tanken är istället att uttryckligen ta ansvar för de slutsatser som dras i processen och att därigenom erbjuda goda möjligheter till ett kritiskt förhållningssätt till texten.

Då jag bland annat tar avstamp i feministisk materialitetsteori lånar jag ett av dess välkända begrepp för att ta mig an mitt analysarbete - *rhizomet*. Detta introducerades 1987 av filosoferna Gilles Deleuze och Felix Guattari och har senare plockats upp och integrerats av feministiska materialitetsteoretiker som Grosz och Braidotti. Därför utgår jag inte direkt ifrån

---

⁸ <http://www.vice.com/read/A-Russian-Pussy-Riot> (Henry Langston 2012, intervju ur tidningen *Vice* Noterat 2012-11-12)

⁹ Enligt svenska akademiens ordlista definieras ontologi som "läran om det varandes väsen" vilket har en något för essentialistisk klang i mina genusvetenskapligt känsliga öron.

Deleuze & Guattari i mitt formulerande av begreppet utan refererar till hur det används mer generellt inom feministisk teori.

Ordet kommer ursprungligen från biologin och betyder ”underjordisk växtstam”. Anna Lundberg använder sig av ingefärsroten som exempel i sin genusvetenskapliga avhandling för att ge en klarare bild av hur rhizomet fungerar – ett tjockt mittparti med avstickande knölar åt alla håll, på vissa ställen bara som små vårtor och på andra som större utväxter som smalnar av för att sedan bli tjockare igen, men utan någon till synes början eller slut (2008 s 40). Detta symboliserar först och främst en *metod*, hur en analytisk text struktureras genom att framställa ämnet som ett nätverk där alla delar hänger ihop utan någon direkt inbördes ordning. Den bygger på detaljspecifika läsningar, där utvalda delar av det empiriska materialet får möta olika teorier som kan tänkas generera intressanta analyser (Lundberg 2008 s 46). Men denna metod utgår också ifrån ett ontologiskt perspektiv som kan sammanfattas i hur Lundberg beskriver begreppets möjlighet:

[...] Att visa hur olika ting, relationer, processer, intensiteter, hastigheter och flöden kopplas samman, utan att för den sakens skull underordnas en enhetlig organisation i form av ursprung, stabila förhållanden, hierarkier eller dikotomier. (2008 s 40)

Detta perspektiv passar utmärkt för att analysera Pussy Riots aktivism som i sig kan ses som ett slags rhizomatiskt, expanderande nätverk av mångfaldiga, komplexa relationer där diskursiv-materiella, teknologiska, mänskliga och mer-än-mänskliga faktorer möts och som kanske allra tydligast manifesteras i den internetbaserade spridningen av aktivismen.

Jag kommer även att tillämpa *teorier* utifrån ett rhizomatiskt tillvägagångssätt genom att löpande föra in nya begrepp, idéer och teoretiker i mina analyser, i sammanhang där jag anser att de genererar intressanta möten med materialet. En av rhizomatikens styrkor ligger just i dess öppenhet för nya infall, där passion såväl som rationalitet får leda vägen (Lykke 2009 s 147).

1.5.4 Skrivande som metod – detaljspecifika läsningar och passionerat skrivande med postmodern teori i ryggen

Istället för att leta efter stora metaberättelser, som tar vissa antaganden om samhället, könskraft, emancipation och så vidare för givna, så koncentrerar sig postmodern feministisk metodologi på att analysera små, specifikt lokaliserade och kontextualiserade historier. (Lykke 2009 s 164)

I likhet med hur Lykke definierar postmodern teoris sätt att angripa material kommer jag att syssla med detaljerade läsningar av olika texter/bilder/videor. Dessa läsningar i kombination med olika typer av teoretiska analyser kommer att framställas i ett rhizomatiskt system där

textens uppbyggnad spelar väldigt stor roll. Därför kommer jag att tillämpa det som Laurel Richardson (2000) kallar för *writing as a method of inquiry* vilket tillskriver själva skrivprocessen och den språkliga framställningen metodologiska egenskaper. Lykke förklarar denna metod som ”att språket är aktivt i skapandet av forskningsresultat” (2009 s 177). Hur forskaren skriver fram texten är avgörande för den kunskap som produceras och det undersökande och analytiska arbetet görs inte bara innan men också *under/genom* själva skrivprocessen (Lykke 2009 s 177). Denna metod öppnar upp för ett kritiskt förhållningssätt till regler och konventioner för hur vetenskapliga texter bör se ut samtidigt som det förstärker själva situeringen av forskarsubjektet – hen blir mer synlig i passionerade formuleringar, avgränsningar, och språklig stil (Lundberg 2008 s 38).

2. Pussy Riot – feministisk teori och aktivism i ömsesidig transformation

Till att börja med vill jag förklara begreppet aktivism och redogöra för hur det kommer att definieras genom uppsatsen. Vanligt förekommande bland forskning som behandlar feministisk aktivism är föreställningen om att anammandet av en feministisk ideologi per automatik inbegriper aktivistiskt agerande:

[...] Feminism is more than a theoretical system for analyzing, criticizing, and evaluating. It is also a worldwide movement comitted to re-visioning and transforming our conventional understanding of reality. [...] One cannot be a 'closet' feminist. Self-identifying as a feminist means incarnating the feminist vision in the social and political orders in which we live. Feminism calls us to actively fight against injustice. (Siejk & Rinehart 2010 s 147)

Liebert, Leve och Hui (2011 s 701ff) förespråkar även de en aktivistisk förståelse av feminism men framhäver att självreflexivitet och immanent kritik måste inkorporeras i alla typer av feministiskt aktivistiska projekt. De pekar också på att särskiljandet mellan akademi och aktivism skapar en diskrepans, men de framhåller motsättningarna som uppstår som produktiva, att de bör utgöra själva utgångspunkten för feministiska teoretiker såväl som aktivister i fortsatt politiskt engagemang.

I *International Encyclopedia of Organization Studies* definieras aktivism som en mängd olika handlingar och organiseringsätt (exempelvis strejker, demonstrationer, sabotage, brev till myndigheter) vars syfte är att förändra politiska, ekonomiska och/eller sociala relationer (Wong 2008). Denna förståelse inrymmer varierande uttryck och sammanfattar på ett bra sätt hur aktivism kommer att förstås i denna uppsats. Förutom de explicit aktivistiska handlingar som den ryska Pussy Riot-gruppen själva utför väljer jag att anamma ett bredare perspektiv som även omfattar implicita uttryck av solidaritet med Pussy Riot, till exempel i form av bilder på balaclava-prydda statyer. Dessa uttryck ingår ett större nätverk av relationer som i olika hög grad syftar till politisk förändring och jag anser att ett försök till att särskilja uttrycken som aktivistiska respektive icke-aktivistiska skulle leda till en reduktionistisk syn på dess förändringspotential. Utifrån ett rhizomatiskt perspektiv är det dessutom omöjligt att på förhand kunna avgöra vad alla dessa olika uttryck kommer att få för effekter. Jag är därför mer intresserad av att se på Pussy Riots aktivism som en typ av flöde med inbördes heterogena uttryck och ofta i avsaknad av tydlig avsändare.

2.1 Hur levandegörs feministisk teori genom Pussy Riots diskursiv-materiella praktiker?

I en intervju av Langston (2012) med anonyma medlemmar ur Pussy Riot, får de frågan vilka deras största feministiska inspiratörer är. På detta svarar de bland annat: ”In feminist theory that would be de Beauvoir with the *Second Sex*, Dworkin, Pankhurst with her brave suffragist actions, Firestone and her crazy reproduction theories, Millett, Braidotti's nomadic thought, Judith Butler's Artful Parody.”. Flera av dessa inspiratörers teorier kan anses som högst abstrakta, svårbegripliga och tillgängliga enbart för en liten, exklusiv skara av människor inom akademien (jfr Lykke 2009 s 198f; Liebert, Leve & Hui 2011 s 701). Att dessutom ta steget från att *begripa* teoretiska texter till att praktiskt inkorporera dem, att *levandegöra teorin*, kan förefalla lättare sagt än gjort. Men insikter som nås inom akademien borde inte stanna där (här), oavsett hur problematiska alla alternativa, empiriska (o)möjliga strategier kan verka vara. Insikterna bör också införlivas i hur vi, vi som anammar epitetet *feministiska akademiker*, verkar som levande, politiska aktörer i en materiell verklighet. Liebert, Leve och Hui (2011) skriver om vikten av att överbrygga klyftan mellan teori/praktik för feministiska akademiker:

Overall, we believe activism conducts potentials for making scholarship public, making/remaking movement and change, subverting conservative representations and technologies of knowledge production, sabotaging discourses and practices of individualism, and keeping critical theories grounded, nuanced, and richly confused and uncomfortable. (2011 s 703)

Liebert, Leve och Hui (2011) visar också på en förståelse för aktivism som någonting problematiskt i sig, vilket jag anser är viktigt att betona. Mitt eget aktivistiska engagemang får jag utlopp för genom just akademiskt skrivande medan politiska aktioner i offentliga rum, av den karaktär som Pussy Riot sysslar med, förefaller mig mycket svårare. Därför kan också poängen med att undersöka feministisk teori och praktik, vara att hitta vägar för feministiska akademiker att våga ta sig an andra metoder än det vetenskapliga skrivandet i sin aktivism.

2.1.1 Brittiska suffragetter & subversiv performativitet

De brittiska suffragetterna, som var verksamma under 1910-talet, är en av Pussy Riots inspirationskällor, vilket också märks. De militanta suffragetterna bedrev orädda en hård för politik för att införa kvinnlig rösträtt och hade många listiga tillvägagångssätt, inte olika de strategier Pussy Riot använder sig av idag, drygt 100 år senare. De höll uttrycksfulla, uppmanande tal på offentliga platser, vilket var en olaglig handling för kvinnor i 1910-talets London (Jorgensen-Earp 1999). Detta kan jämföras med hur Pussy Riot betonar vikten av att

alla deras aktioner ska framföras illegalt och att de aldrig skulle ha en legalt arrangerad spelning på en klubb (Langston 2012). Liksom Pussy Riot blev suffragetterna fängslade för sin aktivism och staten använde sig av den tidens motsvarighet till massmediala kanaler; affischer, flygblad och vykort för att håna dem med hjälp av politiska satirbilder.¹⁰ Det fanns dock en intressant motsägelse i denna propaganda. Å ena sidan framställdes suffragetterna som ett hot mot hela samhällsstrukturen och dess sunda moral, och å andra sidan som svaga, handfallna, korkade fruntimmer (McQuiston 1997 s 49-59).

Denna paradoxala, statliga kampanj återupprepas i den ryska regimens inkonsekventa framställning av Pussy Riot. Putins enorma inflytande över både den ortodoxa kyrkans styre och massmedian har lett till att Pussy Riots budskap tystats ned eller förvrängts i syfte att demonisera dem medan de på samma gång motsägelsefullt beskrivs som ofarliga och maktlösa: "At first, [the authorities] tried to present our performance as a prank pulled by heartless, militant atheists. /.../ In the end, /.../ the authorities decided to protect the public from us and our nonconformist thinking." (Pussy Riot 2012 s 65f).

Denna företeelse beskrivs av Katya i rättsalen som ett sätt att utöva makt över det ryska folket genom manipulation (Pussy Riot 2012 s 68). Hon menar att det kontinuerliga videofilmmandet av Putin och regeringen som i ett stadigt flöde sänds ut i rysk tv är ett strategiskt knep för att upprätthålla föreställningar om staten som en naturlig, självklar instans omöjlig att ifrågasätta: "The necessary images must be burned into popular memory and constantly updated; they must create the impression of something natural, constant and compulsory." (Pussy Riot 2012 s 65). Denna formulering kopplar jag direkt till hur en av deras uttalade inspiratörer, Judith Butler, menar att *normer* fungerar. Det bygger på teorier om att det är genom *upprepade performativa handlingar* som normer upprätthålls och förefaller naturliga (Butler 2006 s 59). Ett inkorporerande av Butlers teorier kan jag urskilja även på andra ställen, exempelvis i en tidningsintervju där de fick frågan vad som inspirerade dem att starta Pussy Riot, på vilket en av dem svarade:

[...] We realized that this country needs a militant, punk-feminist, street band that will rip through Moscow's streets and squares, mobilize public energy against the evil crooks of the Putinist junta and enrich the Russian cultural and political opposition with themes that are important to us: gender and LGBT rights, problems of masculine conformity, absence of a daring political message on the musical and art scenes, and the domination of males in all areas of public discourse. (Langston 2012)

---

¹⁰ En taktik som suffragetterna också själva utnyttjade och som går att jämföra med de satirbilder av Putin och Medvedev som figurerar på bland annat Facebooksidan *Free Pussy Riot Now! (Putin fear no art.)* (se bilder nr 1, 2 & 3 i bildbilagan).

Med dessa ord summeras mycket av hur de feministiska budskap som Pussy Riot driver ska framföras genom performativitet. De talar om att berika en hegemonisk diskurs inom politik och kultur med frågor som de tycker är viktiga och att detta ska göras genom performativa handlingar.

Enligt Butler (2006) har performativitet möjligheten att upprätthålla men också destabilisera förhärskande normer eftersom att de är direkt beroende av dessa handlingars kontinuerliga upprepningar. Normer är det som gör handlingar begripliga och i viss mån styr dem, men existerar inte avskilt från dessa handlingar vilket leder till att normer alltid är mening i förskjutning, betydelser i risk att upplösas (Butler 2006 s 58ff). De performativa handlingar som Pussy Riot gör kan förstås som diskursiv-materiella och berör normer kring kön, genus, sexualitet, religion, politik, klass, nationalitet och en hel drös andra kategorier som skär genom varandra i ett slags ständigt förgrenandes rhizomatiskt nätverk. Det är i detta nätverk som Pussy Riots performativitet ruckar på de normer som den ryska staten med järnhand försöker att upprätthålla genom sträng institutionalisering.

2.1.2 Den feministiska figurationen i ett rhizomatiskt nätverk

Om vi hoppar tillbaka till citatet ovan och istället väljer att titta på det utifrån ett materialistiskt perspektiv kan jag urskilja språkliga formuleringar som talar om krafter, energier, begär, intensitet: "[...] *Rip through Moscow's streets and squares, mobilize public energy [...]*" (min kursivering). Här kan Pussy Riot ses som ett försök att *levandegöra* de av Deleuze & Guattari inspirerade teorier som Grosz och Lundberg talar om. Den ryska nationen (this country) är *subjekt i tillblivelse* som genom det oväntade mötet med *den feministiska aktivismens* kreativa, militanta punk kommer att transformeras, att förändra den politiska opinionen och vända sig emot den ryska regeringen. De krafter som kan förändra förtryckande maskinerier behöver väckas, mobiliseras och öka i intensitet.

Det är också på högst materiella, specifika platser som *den feministiska aktivismen* kommer att rusa fram; på Moskvas gator och torg, vilket förstärker visualiseringen av henne som den figuration där teori och materialitet är i oumbärlig symbios.

I samma intervju fick de frågan om vad de tycker om den ukrainska regimkritiska aktivistgruppen Femen:

Our opinion on Femen is a complicated story. On one hand, they exploit a very masculine and sexist rhetoric in their protests - men want to see aggressive naked girls attacked by cops. On the other hand, their energy and the ability to keep on going no matter what, is awesome and inspiring. [...] Even after they were tortured and humiliated by KGB agents in Belarus, they vowed to keep on fighting even

harder. Energy is very important these days; Street groups in Europe and America often lack power, but these girls have really got it. (Langston 2012)

Detta visar på *den feministiska aktivismens* förmåga att synliggöra feministiska rörelser heterogenitet, knyta solidariska band dem emellan och samtidigt framföra immanent kritik. Här betonas återigen behovet av *energi*; att envist, uthålligt kämpa för politiska övertygelser verkar inspirerande, vilket i sin tur leder till att fler kommer att sluta upp i kamp och energiflödet växa sig starkare.

På Facebookgruppen *Free Pussy Riot Now! (Putin, fear no art.)*:s hemsida finns en myriad av bilder, inlägg, kommentarer och uppdateringar om situationer rörande Pussy Riot. Bland bilderna trängs träffsäkra parodieringar av Putin och premiärminister Medvedev med humoristiska parafraseringar på kända konstverk och dokumentära foton på Pussy Riot-uniformerade människor hållandes skyltar med texten "FREE PUSSY RIOT!" (se bilder nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 och 7 i bildbilagan). Dessa hundratals bilder utgör ett slags rhizom där *den feministiska aktivismen* framträder i skiftande skepnad.

En rhizomatisk läsning av bilderna fokuserar inte på avskilda kroppar eller identiteter utan på energier, flöden, sammankopplingar och oväntade möten (Lundberg 2008 s 160). Jag väljer att tillämpa denna läsning på en av Facebookgruppens bilder, där jag anser att oväntade möten kan ses skapa ytterst radikala alternativ (se bild nr 8 i bildbilagan). I bilden figurerar fyra personer, varav en bär en mörkrosa balaclava och de övriga varsin huvudbonad som flirtar med ortodox-kristen, kyrklig estetik. Jag ser en röd fjäderboa, stora solglasögon, turkosa rockar, en stor silversko i ett snöre om en hals, ett pärlbroderat kors på en hjässa, tassavtryck i regnbågsfärger, den ryska flaggan i stort format i tyg och i litet format målad på en kind, en hand som greppar runt ett könsorgan, två röda läppar, två leenden, en fläckig vit T-shirt med ett balaclava-klätt helgon som också figurerar i en skylt som hålls av en hand på vars vrist fem armbandsur är uppradade bredvid varandra, en röd klänning med folklorebroderier och en blond lockig peruk. *Den feministiska aktivismen* dyker upp på vad som verkar vara en Prideparad i en stolt sexualiserad karaktär. Hon är religiös. Hon är nationalistisk. Hon ger uttryck för sexuella preferenser utan att definiera dem i reduktionistiska termer. Hon är en hybrid av könade uttryck och ett överskridande av dem. Hon återtär religionen och nationen från de totalitära anspråk som görs av statliga/kyrkliga institutioner. Detta kan ses som en typ av motstånd, men görs först och främst genom lustfylld kreativitet, synlighet och bejakande. På så sätt pekar *den feministiska figurationen* mot en oviss framtid och dess oändliga möjligheter. Hon bjuder inte bara på kritik utan manifesterar färgsprakande, förkroppsligade, radikala alternativ.

I videon ”*Death to Prison, Freedom to Protest*” har Pussy Riot en olaglig punkkonsert på ett snöklätt hustak mitt emot ett fångläger där politiska fångar sitter inlåsta på grund av att ha deltagit i en protestaktion efter presidentvalet (Langston 2012).¹¹ Pussy Riot har riggat upp en ljudanläggning för gitarr och sång med ljudet riktat mot de gallerförsedda fönstren bakom vilka fångarna kan se dem hoppa upp och ner i deras sedvanliga klänningar och balaclavas i grälla färger, göra höga sparkar i luften och slå med nävarna i luften. De sjunger:

*Make the cops serve freedom,
Protests bring on good weather
Occupy the square, do a peaceful takeover
Take the guns from all the cops*

*Death to prison, freedom to protest!*¹²

Gensvaret från fångarna kommer nästan omedelbart – instämmande applåder och rop som ger ljudbilden från punkmusiken ytterligare en dimension och transformerar konserten till en sorts dialog. Pussy Riot kan här ses göra en ansats att överbrygga ett av feministisk teori återkommande problem, nämligen frågan om vem som får tala å vilkas vägnar. Alltsedan Gayatri Spivaks (1988) klassiska essä *Can the Subaltern Speak?* har feministiska akademiker försökt hitta alternativa strategier för att synliggöra forskningsämnets egen agens, för att producera kunskap i dialog med det kunskapen handlar om och för att undvika utövändet av så kallat ’epistemiskt våld’ (jfr Lykke 2009 s 182ff; Haraway 2008).¹³ Pussy Riot gör detta genom aktivism. Istället för att ställa sig på ett torg och predika för massan om hur oskyldiga, politiska demonstranter hålls fångna i fångläger utanför Moskva, så vänder sig Pussy Riot direkt till dessa fångar och låter *dem* göra sina röster hörda på det sätt de kan. Genom ett rhizomatiskt oväntat möte uppstår en konversation som inte (uteslutande) utgörs av ett lingvistiskt språk utan snarare alla andra möjliga (o)tänkbara sätt att kommunicera på – en praktik som omfattar rörelser, ljud, tecken och processer.

Majoriteten av deltagarna i denna konversation, kan i en detaljerad materialistisk läsning, ses överskrida de normativa kriterierna för det mänskliga subjektet eftersom att de

---

¹¹ <http://www.youtube.com/watch?v=mmyZbJpYV0I> (Noterat 2012-12-15)

¹² Detta är bara ett utdrag ur texten. I videon sjunger de på ryska men låttexten finns översatt till engelska i *Pussy Riot: A Punk Prayer for Freedom* (Pussy Riot 2012 s 18)

¹³ Med ’epistemiskt våld’ menas att genom akademiskt skrivande tala om grupper av människor utifrån en högre maktposition utan att de själva får komma till tals, eller att göra anspråk på identitetskategorier (till exempel kategorin Kvinna) genom att säga sig tala för *alla* kvinnor utan att synliggöra hierarkier som finns inom den kategorin (mellan exempelvis vita respektive svarta kvinnor).

meningsskapande praktikerna som sker inte går att reducera till enbart interaktionen mellan Pussy Riot och fångarna. Ljudvågorna som färdas från förstärkaren in mellan fönstergallerna, fönstergallerna som är till för att förhindra fångarna från att rymma och som därmed reproducerar dessa subjekt som just *fångar*, fånglägerbyggnaden mitt emot där Pussy Riot står, vars höjd är perfekt för att de ska synas och höras av sin utvalda publik, videokamerorna som filmar aktionen, de mänskliga kroppar som manövrerar dem, klipper ihop filmen och lägger upp den på nätet, datorn med vilken jag kommer i kontakt med videon, feministen i mig som känner ett entusiastiskt magpirr vid bevittandet av videon och som bestämmer mig för att skriva om detta i en genusvetenskaplig akademisk text - vi är alla deltagare i denna praktik, i detta rhizomatiska nätverk.

2.1.3 Dra gränser, skilja åt, koppla ihop, väva samman – akademi vs. aktivism

There is no question that the creative spirits have a head start over the masters of meta discourse, even and especially of deconstructive meta discourse. This is a very sobering prospect: after years of post-structuralist theoretical arrogance, philosophy lags behind art and fiction in the difficult struggle to keep up with today's world. Maybe the time has come for us to moderate the theoretical voice within us and to attempt to deal with our historical situation differently. (Rosi Braidotti 1996)

A formal education means nothing, although prosecution attorney Pavlova attempts constantly to reproach us for our lack of education. We believe the most important thing is to strive, strive toward knowledge and understanding. This is what a person can achieve independently, outside the walls of an educational institution. Regalia and advanced scholarly degrees mean nothing. A person can possess a great deal of knowledge, but not act as a human being.

– Nadezhda Tolokonnikova (Pussy Riot 2012 s 76)

Båda dessa citat vittnar om föreställningar att det existerar en diskrepans mellan aktivism och akademi – en diskrepans som de samtidigt söker överbrygga. Braidotti syftar i sin text framför allt till olika typer av feministisk konst; gatukonst, science fiction med mera, medan Pussy Riot främst sysslar med politisk aktivism, ofta i form av performance-konst. Det gemensamma i deras påståenden är framhävandet av den *förändringspotential* som ligger i att ta till kreativa strategier för att framföra politiska budskap. Denna förståelse utmanar konventionerna som säger att regelrätt, demokratisk politik måste föras i institutionella rum enligt specifika, historiskt konstituerade regler. Det handlar om att skapa radikala alternativ till patriarkala maktordningar, att vägra gå med på de villkor för hur världen får förändras och av vem, var och när. Det motsätter sig också synen på akademien som den plats där de skarpaste idéerna formas, där teorier föds och utvecklas.

Här blir åter den feministiska figurationen aktuell. Det Braidotti menar är själva poängen med att använda detta metodologiska verktyg inom genusvetenskaplig forskning är:

[...] The bringing about of an antirelativistic, specific community of historically located, semiotic, material subjects seeking connections and articulations in a manner that is neither ethnic- nor gender-centered. And the question is how to do so concretely, in the here and now of the feminist political practice. (Braidotti 1994 s 162)

Hon efterlyser en typ av hållbar feministisk figuration som kan överskrida problematiken i att utgå ifrån identitetskategorier, relativism eller essentialism, som kan verka politiskt i praktiken och inte enbart som en akademisk hypotes. Detta är något som *den feministiska aktivismen* i vissa avseenden lyckas med. Hon är en mästarinna på att knyta kontakter och skapa artikulationer över köns- och etnicitetscentrerade gränser. Genom att avsiktligt avleda fokus från stabila identitetskategorier och även tack vare balaclavans anonymiseringsfunktion inbjuder Pussy Riot till ett gränslöst, solidariskt nätverksskapande.

The fierce intelligence, conviction, and courage of Pussy Riot in the face of outrageous patriarchal tomfoolery makes them role models and guiding lights leading the way toward a future aspired to by an overwhelming percentage of people of all genders throughout the world. – Mx Justin Vivian Bond (Pussy Riot 2012 s 89)

Även de kontaktsökande praktiker som inte alltid bär frukt, där en utsträckt hand lämnas hängande i luften, fyller funktionen i att över huvud taget formulera en önskan om ömsesidig respekt, dialog, samarbete och solidaritet med de som förväntas avvisas som motståndare, den uppenbara fienden:

I don't want to label anyone. It seems to me that there are no winners, losers, victims, or defendants here. We all simply need to reach each other, connect, and establish a dialogue in order to seek out the truth together. (Utdrag ur Nadyas slutplädning under rättegången, Pussy Riot 2012 s 70)

Denna önskan går att jämföra med feministisk materialitetsteoris perspektiv på *tillblivelseprocesser*. *Den feministiska aktivismen* synliggör i allra högsta grad fruktansvärda effekter av pågående maktstrukturerande mekanismer. Hon sitter vid yttrandets tidpunkt som åtalad i en rättssal vars rättegång fördömts som ett brott mot mänskliga rättigheter av flertalet människorättsorganisationer. Hon kommer att få ett två-årigt fängelsestraff på grund av att hon har framfört feministiska, regimkritiska åsikter. Men hon pekar samtidigt på förändringspotentialen - vad dessa obalanserade maktrelationer *kan bli*. *Den feministiska aktivismen* pekar mot den ovissa framtiden och tilltalar sina anklagare som subjekt i tillblivelse med potentialen att i denna framtid interagera på nya sätt för att skapa mer jämlika

maktrelationer. Hennes önskan om att de ska "seek out the truth together" kan ses som ett levandegörande av Haraways idéer om att kunskapsproduktion bör ske genom sociala relationer som bygger på *konversationer*. Haraway skriver: "Accounts of a 'real' world do not [...] depend on a logic of 'discovery' but on a power-charged social relation of 'conversation'." (1988 s 593). På samma sätt förstår jag det som att Nadya hävdar att kyrkans auktoritära ledare inte ska ha ensamrätt på att 'upptäcka' och redogöra för den 'verkliga' tron, utan att dess utformning och betydelser ska skapas genom 'konversationer'.

Nu byter vi ut de feministisk-materialistiska teori-glasögonen mot ett postmodernistiskt förstoringsglas och får i ovanstående citat genast syn på en tydlig motvilja till att kategorisera och dikotomisera. Den feministiska figurationen motsätter sig explicit uppdelningen mellan offer/förövare, vinnare/förlorare för att istället kunna fokusera på ömsesidig kommunikation. Enligt Zygmunt Bauman, vars teorier beskrivs av Philip Smith och Alexander Riley (2009), vänder sig postmodern teori emot de strukturerande, institutionaliserade binära uppdelningar som utvecklades i och med modernismens framväxt i västvärlden. Dessa dikotomier som till exempel människa/djur, man/kvinna, normal/onormal bygger nämligen på ett *andra-görande* i hierarkier av förtryck: "These led to the identification of **the other** – that which did not fit into the positive side of the binary and which had to be subjected to power and control." (Zygmunt i Smith & Riley 2009 s 229). Att vilja bryta ned dessa dikotomier för att använda ett helt annat språk, att vilja röra sig bortom dess maktbelastade ramar kan absolut ses som ett typiskt postmodernt diskursivt grepp. Det sätt på vilket *den feministiska aktivismen* gör detta, genom diskursiv-materiell performativitet, blir i sig en typ av upplösning mellan dikotomin teori/praktik. Hon levandegör feministisk teori, låter dess idéer få testas i praktiken i oväntade möten och reproducerar på samma gång feministisk teori *genom* praktiker. Gränsen mellan akademi och aktivism blir alltmer suddig där Pussy Riot drar fram.

Alessandra Tanesini (1999 s 11-16) skriver om ett epistemologiskt perspektiv som fokuserar på just detta – nämligen synen på *praktiker* som kunskapsproducerande. Detta perspektiv utgår ifrån att all kunskap är *praktisk kunskap* och att den alltid konstrueras genom *sociala relationer*. Även teoretisk kunskap är en typ av görande som bygger på handlingar vars betydelser tillskrivs genom sociala praktiker. De materiella *verktyg* vi använder oss av i vardagen (såväl som i exempelvis vetenskapliga laboratorier), liksom alla olika typer av *handlingar* är socialt konstituerade "because their existence depends on socially instituted practices. [...] A social practice [...] is a nexus of many interrelated performances. They include many actions which are classified in terms of their significance or purpose." (Tanesini

1999 s 12). Att kunna spela elgitarr eller veta hur en förväntas vara klädd i en rysk ortodox kyrka är exempel på praktisk kunskap. Likaså att skriva en akademisk uppsats om feministisk aktivism. Skillnaden mellan olika typer av kunskapsproducerande praktiker är främst vilka former de sker i – något som också får effekter på hur kunskapen *värderas*. Ingen kunskap är någonsin fri från värderingar eftersom att de verktyg med vilka den produceras konstitueras av sociala, värderade praktiker (Tanesini 1999 s 12ff).

Jag förespråkar en syn på Pussy Riots aktivism som ett nätverk av kunskapsproducerande praktiker vars legitimitet inte underordnas akademisk kunskapsproduktion. Liebert, Leve och Hui framhäver vikten av att synliggöra och uppvärdera kunskap som produceras utanför akademien: "There is no doubt that the academy has a present history of excluding (denigrating, squashing, and shouting over) knowledge produced outside the 'ivory tower', such as those generated through personal experience and thus commonly affiliated with activism." (2011 s 702). Haleh Afshar (1996 s 1) menar att tidigare västerländsk feministisk forskning systematiskt osynliggjort kvinnors politiska kamp i Tredje Världen, som ofta tagit avstamp ur moderskapsrelaterade och religiösa diskurser - med andra ord diskurser som västerländska feministiska akademiker i stor utsträckning definierat som källor till kvinnoförtryck. Genom ett sådant osynliggörande nedvärderas samtidigt de sätt på vilka feministisk kunskap alstras utanför en akademisk kontext. Därför behövs den här typen av ansatser att överbrygga klyftan mellan akademi och aktivism, eftersom att åtskiljandet av dem ytterst handlar om makt (Liebert, Leve & Hui 2011 s 702).

2.2 Hur fungerar balaclavan och Jungfru Maria som aktivistiska verktyg?

'If you believe Putin has limitless power, against which it's impossible to do anything, then you get depressed,' [Yekaterina Samutsevich] said, of the group's desire to challenge the state during the trial and beyond. 'You start to think that you have no other way, that from the start, when you make some sort of political gesture, especially in the realm of art, then from the start you'll go to jail, that you can do nothing against Putin, that no one will help you. It seems to me a harmful way of thinking. One needs to change one's thinking, you need to think, on the contrary, about fighting, about gathering strength for the struggle.'¹⁴

Här talar Pussy Riot i en intervju om vikten av att anamma ett *dynamiskt maktperspektiv* där regimen inte ses som totalitär utan där fokus istället läggs på möjligheterna att bedriva politisk kamp som inte fjättras av institutionella maktmekanismer. Davina Cooper (1995), som

---

¹⁴ <http://www.guardian.co.uk/music/2012/dec/26/pussy-riot-protest-interview> (Noterat 2012-12-27)

teoretiserar kring staten och sociala rörelser i relation till sexualitet, har utvecklat ett liknande maktperspektiv som därför kommer att ligga till grund för mina analyser.

I detta kapitel kommer jag att undersöka vilka typer av strategier som Pussy Riot använder sig av i sin aktivism. Det finns en viktig poäng i att undersöka dessa verktygs funktioner som någonting mer än bara *motståndsstrategier*. Enligt Cooper (1995 s 126) är det problematiskt att benämna alla typer av politisk kamp i termer av motstånd. Detta begrepp utgår nämligen ifrån att sociala rörelsers handlingar bygger på någon form av *konflikt* mellan två motparter, vilket är ett förenklande sätt att beskriva maktrelationer på. Genom det reduceras både de 'underordnade' aktörernas (*subjugated forces*) agens och deras handlingar i sig till att bara handla om kritik. Cooper menar att en mer dynamisk syn på makt kan ge mer produktiva förståelser för potentialen i denna typ av handlingar. Hon varnar för föreställningen om att motstånd skulle vara motsatsen till makt och pekar istället på att det handlar om *distribuering av makt* mellan olika aktörer:

Technologies of power are deployed by all forces in their struggles, it is what gives them the *capacity* to struggle. At the same time, different forms of power operate to structure the terrain, objectives and manner of struggle. Thus I am not arguing for a framework which treats power simply as a resource different forces possess to varying degrees. As the means by which outcomes are generated, it is considerably more. (Cooper 1995 s 130)

Med denna utgångspunkt kommer jag att undersöka olika aktivistiska verktyg främst genom hur de kan generera alternativ till, snarare än motstånd mot, hegemoniska maktstrukturer.

2.2.1 Balaclavan – uniformen som verktyg och teknologins aktörskap i aktivismens spridning

Liksom de brittiska suffragetterna är Pussy Riot skickliga på att skapa spektakel och synlighet i media. Här spelar den färgglada balaclavan huvudrollen, vars funktioner är många och outhärliga. Dels är den ett sätt att skydda medlemmarnas identitet då majoriteten av de aktioner de utför är illegala. Ifall någon av dem i rörelsen skulle arresteras, berättade Pussy Riot i en intervju, innan gripandet av Masha, Katya & Nadya, kommer nya individer att ta deras platser: "We have nothing to worry about, because if the repressive Putinist police crooks throw one of us in prison, five, ten, 15 more girls will put on colorful balaclavas and continue the fight against their symbols of power." (Langston 2012). Här blir *den feministiska aktivismen* synlig likt en hydra - ett månghövdad monster inom grekisk mytologi som för varje

huvud den får avhugget växer ut två nya i dess ställe.¹⁵ I *den feministiska aktivismens* fall kan hydrans ekvation multipliceras med några tusentals huvuden, med väldigt långa halsar, som sträcker sig bortom en fysiskt enhetlig kropp och nästlar sig in i teknologiska nätverk, dyker upp i dagstidningar, på hemsidor, slår sig ned i en väldig staty, härbärgerar tre damers baddräktsklädda kroppar i skräddarställning på en strand och som till och med lägger beslag på Englands drottning Elisabeth II:s person som brett leende får bära en balaclava i lysande fuchsia (se bilder nr 10, 11, 12 och 13 i bildbilagan).

Omöjligheten i att avgränsa mänskliga kroppar ifrån teknologi i det fenomen som är Pussy Riot blir här extra tydligt. Det är dess generativa inblandning i varandra som är en av de viktigaste komponenterna i spridningen av *den feministiska aktivismen*. Vidare har de teknologiska förutsättningarna som möjliggör aktivismens spridning också *agentskap* i meningsskapande praktiker och är inte enbart ett passivt medium genom vilket representationer transporteras från ett mänskligt subjekt till ett annat. Braidotti skriver:

The technological factor must be seen as co-extensive with and inter-mingled with the human. This mutual imbrication makes it necessary to speak of technology as a material and symbolic apparatus, i.e. a semiotic and social agent among others. (1996)

Teknologin, så som internet, datorer och videokameror, är alltså direkt medskapande av Pussy Riots aktivism. Den förändrar handlingsutrymmet, formar uttryck, skapar förståelser och kan i sig ses som ett av de verktyg som lett till Pussy Riots enorma genomslagskraft. Balaclavan som aktivistiskt verktyg ingår i detta rhizomatiska nätverk av relationer mellan teknologiska och mänskliga faktorer (bland andra) där dess sprängkraft ligger i *synligheten* och *igenkänningsbarheten*.

Associationerna kopplade till denna typ av mask, heltäckande, åtsmitande med hål för endast ögon och mun, är många; terrorister, huliganer, aktivister, rånare är några av de som dyker upp i mitt huvud. Gemensamt för dessa associationer är antydningar om våld, kriminalitet, anonymitet och det förbjudna. När denna huva sedan får klart okonventionella attribut i form av grälla färger öppnas möjligheten upp för nya associationer. Har du en gång läst en nyhetsartikel om Pussy Riot med tillhörande bild kommer du förmodligen lätt att känna igen den färgglada balaclavan även i andra sammanhang.

På liknande sätt spred även de brittiska suffragetterna sina feministiska budskap. De var skickliga PR-agenter som skapade synlighet, väckte opinion och mer eller mindre

---

¹⁵ På Facebookgruppen *Free Pussy Riot Now! (Putin fear no art.)*:s hemsida upptäckte jag dessutom en bild vars liknelser med en hydra är slående, se bild nr 9 i bildbilagan.

marknadsförde sina budskap genom att profilera sig som varumärke. För att bli synliga och lätt igenkänningsbara jobbade de med färger, i deras fall kombinationen grön, vit och lila, som syntes på flygblad, affischer, vimplar, vykort med mera. Liz McQuiston skriver:

The innovatory aspects of the WSPU's [Women's Social and Political Union] propaganda campaign embodied an extremely modern concept: the design of a corporate identity and its implementation for political purposes. Then, as now, corporate identity did not consist merely of surface image or decoration; it involved a co-ordinated programme of communications strategies that would allow the organization to operate effectively, both internally and externally in their interface with the public. (McQuiston 1997 s 34)

I en video-intervju med tre Pussy Riot-medlemmar av brittiska tidningen *The Guardian*, berättar Pussy Riot att balaclavan *gör något med dem*, de kan agera på andra sätt än vad de annars skulle göra.¹⁶ En Pussy Riot som bär balaclava, hon blir modig, hon har en stark känsla av att det hon gör är rätt och hon har tillräckligt med makt och styrka för att förändra saker – hon transformeras till *superhjältinna*, förklarar de. Detta tolkar jag som att balaclavan klipper banden med en föreställt stabil personlig identitet och därmed även de begränsningar som är kopplade till denna identitet – en identitet vars skenbara stabilitet delvis upprätthålls genom vilka handlingar den *inte* kan utföra. Detta resonemang återkommer i ett citat av Pussy Riot (2012 s 27f) där de förklarar sitt val av klädsel och poängterar dess betydelse: ”Tights and dresses are a part of the Pussy Riot image, and the balaclavas, identified in the indictment as ‘masks’, are not a disguise, but a conceptual element of our image. Pussy Riot does not want the focus of attention on girls’ appearances but creates characters that express ideas.”

Denna typ av *tillblivelse-process* som sker i mötet mellan ett subjekt och balaclavan leder till insikten om att vem som helst kan bli en feministisk figuration, en Pussy Riot, en superhjältinna med extraordinära krafter att utföra provokativa handlingar och förändra rådande maktstrukturer.

Balaclavans samlade funktioner som anonymiserande, lättigenkännlig och dess möjlighet att transformera ett potentiellt feministiskt subjekt i tillblivelse utgör en viktig del i spridningen av Pussy Riots aktivism. Den tillåter *den feministiska aktivismen* att skapa olika berättelser, med olika röster, tala på olika språk, från ständigt nya platser men under samma feministiska baner. Detta manifesteras i de samlade hyllningstexterna i *Pussy Riot! A Punk Prayer For Freedom*, på Amnesty Internationals hemsida www.pussyriot.amnestyusa.org där kända artister, musiker, aktivister samt mindre kända människor med internetuppkoppling kan skriva meddelanden till Pussy Riot och placera ut sig på en världskarta, Facebookgruppen

---

¹⁶ <http://www.youtube.com/watch?v=2WAZ5gO6e18> (Noterat 2012-12-02)

Free Pussy Riot Now! (Putin, fear no art.) med sina tusentals bilder, länkar till artiklar och bloggar, kommentarer och inlägg, och inte minst alla de Pussy Riot-uniformerade varelser som invaderat gator, torg, hustak, gräsmattor, sovrum, katedraler, stränder och så vidare i solidarisk kamp för frisläppandet av de fängslade Pussy Riot-medlemmarna, för yttrandefrihet, för kvinnors och HBTQ-personers rättigheter eller andra av feminismens brännande frågor.

I en rhizomatiskt ostrukturerad vändning, leder denna insikt tillbaka till kopplingarna mellan akademi och aktivism. Denna okontrollerade spridning av en feministisk kamp som består i mångstämmiga berättelser och aktioner får mig nämligen att tänka på ännu en av Haraways vetenskapliga metaforer kallad *bag-lady storytelling* som utgör ett epistemologiskt ideal om att samla vetenskapliga berättelser i ett oavslutat, mobilt projekt - en bag-ladys slitna bärkasse - där de tillsammans utgör diversifierade, motsägelsefulla, ständigt transmuterande narrativ om världen: "The stories do not have beginnings or ends; they just have continuations, interruptions, and reformulations – just the kind of survivable stories we could use these days." (Haraway 2008 s 160). Det enorma gensvaret som Pussy Riot-rörelsen i Ryssland fått över hela världen och som tagit otaliga uttryck går onekligen att jämföra med de polyfona, oavslutade narrativ som samsas, transmuteras och återberättas genom bag-lady storytelling.

Men i detta mobila berättelse-projekt kan även åsikter uttryckas i Pussy Riots namn vars feministiska karaktär kan vara mer än tvivelaktig. Om en färgglad balaclava pryder ett subjekt vars budskap rentav kan förstås som anti-feministiskt eller pro-Kreml, kommer även detta budskap att associeras med Pussy Riot. Därför finns det också en risk med funktionerna hos detta aktivistiska verktyg.

I och med den massmediala uppmärksamheten och fenomenets spridning har också den ursprungliga Pussy Riot-gruppens egen makt att påverka framställningen av sina idéer förminskats. I en tidningsintervju med Katya skriver Anna Nemtsova: "[...] She didn't consider the Christ the Savior performance particularly memorable. She also worried the video clip that later appeared on the Internet was so poorly edited, 'nobody understood anything about our feminist ideas.'" (Nemtsova 2012).¹⁷

Enligt Charlie Thomas (2012) på *Huffington Post*, har dessutom ett filmproduktionsbolag ägt av Natalia Kharitonova, frun till gruppens före detta advokat, Mark Feygin, ansökt om de brittiska rättigheterna till Pussy Riot™ för att tillverka och sälja diverse

---

¹⁷ <http://www.thedailybeast.com/articles/2012/11/30/pussy-riot-s-yekaterina-samutsevich-speaks-out.html> (Noterat 2012-12-02)

produkter som solglasögon, underkläder och mp3-spelare märkta med kollektivets namn.¹⁸ Gruppen har tre månader på sig att förhindra att ansökningen går igenom och advokatarvodet för den typen av rättsfall kommer att kräva stora summor pengar. I en tidigare artikel i *The Moscow News* framgår att Pussy Riot även erbjudits €600 miljoner av företaget Live Nation för att genomföra en världsturné så fort Nadya och Masha blivit frisläppta. Men dessa kapitalistiska förslag går stick i stäv med Pussy Riots egna intressen: "[...] Samtusevich believes that the commercial use of their name is contrary to the group's ideology, which was always planned as a punk rock project."¹⁹

Dessa risker som följer med balaclavans lättigenkännlighet och Pussy Riots mediala genomslag, är viktiga att vara medveten om för att kunna bereda sig med motstrategier. Däremot är riskerna förknippade med den öppenhet och rörlighet som också är balaclavans fördelar. Omöjligheten i att kontrollera framtida möten, koalitioner och effekter har en värdefull sprängkraft vars medföljande risker inte kan elimineras utan att samtidigt inskränka på just denna sprängkraft.

2.2.2 Jungfru Maria – feministiskt punkhelgon som verktyg och inkarnationen av den ortodoxa religionen med feministiska förtecken

I Pussy Riots uppmärksammade 'punk prayer' "*Virgin Mary, Put Putin Away*" som genomfördes i Kristi Frälsare-katedralen i Moskva den 21:a februari 2012, vädjar de till Jungfru Maria att hon ska bli feminist för att sätta stopp för den Putin-ledda regeringens inblandning i kyrkan. Pussy Riot (2012 s 10f) skriver att detta var en politisk aktion med syfte att synliggöra det politiska engagemang som finns bland ortodoxa troende, ett engagemang som de menar att Patriarken Kirill (den rysk-ortodoxa kyrkans högsta överhuvud) och Putin arbetar hårt för att motarbeta och dölja. De anser att den rysk-ortodoxa kyrkan i dess nuvarande, alltför konservativa skick, inte omfattar värderingar som "freedom of choice; the formation of political, gender or sexual identity; critical thinking; multiculturalism; or attention to contemporary culture." (Pussy Riot 2012 s 10). Vidare förklarar de att *platsen* där aktionen ägde rum var noga utvald – kvinnor är nämligen förbjudna att beträda katedralens altare. Denna 'punk prayer' riktar alltså kritik åt flera håll, regeringen, kyrkan och den patriarkala ordning som genomsyrar båda dessa institutioner. Men parallellt med denna kritik framträder *den feministiska aktivismen* i flera färgglatt klädda, dansande, balaclava-bärande kvinnokroppar som utför en religiös bön. Hon är klart synlig och högljudd när hon i den

¹⁸ http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/01/03/pussy-riot-faces-uk-legal-fight_n_2401542.html?utm_hp_ref=uk%3Fncid%3DGEP (Noterat 2012-12-04)

¹⁹ <http://themoscownews.com/business/20121102/190798714.html> (Noterat 2012-12-04)

rekonstruerade videon, som på Youtube fått över 1,200 000 träffar, sparkar i luften och sjunger sin 'punk prayer':

*Virgin Mary, Mother of God, put Putin away
Put Putin away, put Putin away!*

[...]

*The phantom of liberty is in heaven
Gay Pride sent to Siberia in chains*

*The head of KGB, their chief saint,
Leads protestors to prison under escort
In order not to offend His Holiness
Women must give birth and love*

[...]

*Mary, Mother of God, is with us in protest!*²⁰

Den feministiska aktivismen visar här prov på sin kreativa förmåga att bejaka, att inta subjektpositioner som gör *mer* än bara agerar motstånd mot en dominant maktstruktur. Utifrån denna position görs religion på ett nytt sätt med feministiska förtecken och i kombination med en ny, punkig estetik. *Den feministiska aktivismen* utför religiösa ritualer på sina egna villkor. Hon framträder också på ett mer abstrakt plan som en feministisk, protesterande Jungfru Maria som anslutit sig till Pussy Riots kamp och därmed frigjorts från många av de symboliska egenskaper hon anses besitta enligt kristen tradition; asexualitet; passivitet; lydnad (jfr Siejk & Rinehart 2010 s 147).

Den feministiska teologen Elizabeth A. Johnson (2005 s 36f) menar att det är just *kreativa* tolkningar av Jungfru Maria som behövs för att kunna komma runt problematiken med de symboliska betydelser som hamrats in i helgonet genom ett patriarkalt kontinuum. Försök till att dekonstruera dessa inpräglade betydelser är inget lätt jobb menar hon, utan behöver mycket list och alternativa strategier. Men som tur är, förklarar Johnson, har inte den kyrkliga makten ensamrätt på religiösa figurer. Feministiska, alternativa narrativ om Jungfru Maria florerar världen över. Jag finner framför allt två av de många tolkningar Johnson lyfter upp, som intressanta att jämföra med Pussy Riots revolterande punkhelgon. Hon refererar till Rosemary Radford Ruethers vision om att Jungfru Maria är den som förkunnar det omkullkastande paradigmskifte då Gud upphöjer de underordnade, fattiga och tvingar de rika, privilegierade att istället underkasta sig *dem*. Därmed tillskrivs helgonet potential att frigöra de samhällsgrupper där kvinnor oftast är överrepresenterade vilket bidrar till bilden av henne som feministisk ikon (Radford Ruether i Johnson 2005 s 37). Det kan jämföras med hur Pussy

---

²⁰ <http://www.youtube.com/watch?v=ALS92big4TY> (Noterat 2012-12-13). Även denna låttext framförs i videon på ryska men finns översatt till engelska (Pussy Riot 2012 s 9).

Riot (2012 s 21) riktar skarp kritik mot Patriarken Kirill som trots avläggandet av ett löfte att leva i fattigdom, blivit fotograferad bärandes en oerhört exklusiv armbandsklocka till ett värde av \$30,000. Deras strategi att vända sig direkt till Guds moder i hopp om att hon ska omfördela den religiösa (samt ekonomiska och köns-) maktordningen i Ryssland skapar en liknande vision av det rättvisa, ödmjuka helgonet med kraften att radikalt förändra.

En annan intressant tolkning som går att jämföra med den feministiska figurationens möjligheter är Mary Jo Weaver som menar att alla olika kvinnor vid namn Maria (inte bara Jungfrun, utan även Maria Magdalena exempelvis) som figurerar i Nya Testamentet borde smältas samman till en ”composite figure”. På så sätt återskapas Maria som en feministisk ikon och gränsen suddas ut mellan henne och de kristna kvinnor för vilka hon framhålls som ideal förebild (Weaver i Johnson 2005 s 37). Hon kan, liksom en feministisk figuration, på samma gång ge uttryck för levd realitet och feministisk vision. Denna idé liknar det som konstnären Karen Finley (Pussy Riot 2012 s 90) gör i sin hyllningsdikt till Pussy Riot – ”*We Are Pussy Riot*”:

*The Virgin Mary is Pussy Riot
Her annunciation
Her hot pussy bore the son of goddess*

*Eve the first woman is so Pussy Riot
Taking that first bite of apple
Leaving the Garden of Eden to a snake*

[...]
*Mary Magdalene don't forget her
Her body is hers and ours
Pussy Riot touch me*

Istället för Jungfru Maria är det här Pussy Riot som blir den kristna feministiska figuration i vilken kvinnliga, religiösa ikoner förenas.

Under rättegången i augusti 2012 refererade de åtalade Pussy Riot-medlemmarna ofta till bibliska citat och jämförde sin situation med hur helgon, lärjungar och till och med Jesus Kristus, liksom de själva, orättvist anklagats för hädelse då de på okonventionella sätt endast utövat en rättmätig kristen tro. De var tydliga med att aktionen de dömts för endast var avsedd som regimkritik och att de, till skillnad från vad deras motståndare hävdar, hyser stor respekt för den ortodoxa tron:

’We respect religion in general and the Orthodox faith in particular. This is why we are especially infuriated when Christian philosophy, which is full of light, is used in

such a dirty fashion. It makes us sick to see such beautiful ideas forced to their knees.’ – Nadezhda Tolokonnikova (Pussy Riot 2012 s 75)

Nadya dyker också upp på Facebookgruppen *Free Pussy Riot Now! (Putin, fear no art.)*:s hemsida, iförd en mörkblå klädnad som täcker hår och axlar, med knäppta händer, blicken fäst i fjärran och med en guldfärgad gloria lysande bakom sitt huvud (se bild nr 14 i bildbilagan). Nadya som allvarsamt helgon blir en komplex figur; å ena sidan är hon parodisk i sin ovanligt fromma och religiöst konventionella framtoning. Å andra sidan är hon den kreativa avkomman från det oväntade mötet mellan ortodox religion och feministisk aktivism.

Det är alltså inte enbart Jungfru Maria som är det strategiska verktyget här, Pussy Riot använder sig av retoriska grepp i tal, skrift och bilder för att göra anspråk på den ortodoxa religionens budskap.

Att använda religiösa symboler för att motarbeta patriarkal makt och samtidigt göra anspråk på en feministisk förståelse av religionen är ett av de aktivistiska verktyg jag finner mest intressant. Denna typ av strategi är inte alls ovanlig i en feministisk kontext, tvärtom (jfr Johnson 2005 s 323), men det är ett slående exempel på hur *den feministiska aktivismen* kan ta form och visa prov på ett extraordinärt radikalt alternativ, på ett sätt som min sekulärt indoktrinerade hjärna inte kunnat föreställa sig. *Den feministiska aktivismen*, om än satt i bojar och bortskickad till avlägsna fångläger, gör så mycket mer än att skicka provocerande sparkar mot patriarkala auktoriteter. Hon levandegör en vision om nya sätt att leva på, där feministisk och religiös ideologi förenas och där Jungfru Maria sluter upp i systerskapskamp.

Slutdiskussion

En resultatinriktad läsare kan med stor sannolikhet undra över vad som konkret har blivit *bättre* tack vare Pussy Riot. Denne kanske frågar sig (mig) ”Vilka är de faktiska konsekvenserna av Pussy Riot? Hur har människors liv påverkats? Har några av Pussy Riots feministiska visioner förverkligats?”. Mycket av det som skett i Kreml sedan Pussy Riot började få uppmärksamhet i internationell media pekar på ökad repression av mänskliga rättigheter. Nadya och Masha sitter fortfarande fängslade i varsitt fångläger på flera hundra mils avstånd från sina familjer. Och trots detta hävdar Pussy Riot att de har segrat: ”Compared to the judicial machine, we are nobodies, and we have lost. On the other hand, we have won. The whole world now sees that the criminal case against us have been fabricated.” (Pussy Riot 2012 s 66).

Här låter jag ännu en av Pussy Riots inspiratörer och framlidna systeraktivist få ordet för att sätta nutida skeenden i perspektiv:

Lapse of time dignifies and magnifies events; or perhaps more truly, it shows them in their due proportions, and just as in these days, eighty years afterwards, the militancy of men is deemed epoch-making, so in the year 1990, when the Votes for Women battle is long since fought and won, the Women's militancy of 1913 will be recognised as the wonderful revolution that it is.

– Christabel Pankhurst, 1913²¹

Liksom införandet av kvinnlig rösträtt i Storbritannien till stor del skedde tack vare de militanta suffragetternas outtröttliga kamp, tror jag att Pussy Riots kompromisslösa aktivism kommer att bära frukt på längre sikt och erkännas som en uppstart av en större (inter)nationell feministisk kamp, vars globala genomslagskraft inspirerat till solidaritet över nationsgränser. Detta kan också jämföras med det berömda Stonewall-upproret i New York 1969 som inskrivits i historien som första gången homosexuella och transpersoner aktivt (och med oerhörd kraft) slog tillbaka mot en av de polisrazzior som frekvent riktades mot huvudstaden gay-klubbar vid den här tiden. Detta ledde knappast till några lagändringar till kämparnas fördel de närmaste åren, tvärtom möttes de också av ökat motstånd och xenofobi.²² Men däremot blev upproret det startskott som satte igång och mobiliserade energier för att fortsätta kampen, att synliggöra det osynliggjorda och att presentera radikala alternativ till de inskränkande subjektspositioner som utgår ifrån dikotomin makt/motstånd.

Förutom de strategiska verktyg jag redogjort för, spelar den musikaliska och konstnärliga delen en viktig i roll Pussy Riots aktivism, liksom användandet av politisk satir och slagfärdig retorik – aspekter jag inte tagit med på grund av begränsat utrymme men där istället vidare forskning kan ta vid. Som en Pussy Riot-medlem själv uttryckte sig: ”Pussy Riot is a pulsating and growing body.” (Langston 2012) och jag är övertygad om att det kommer att vara fortsatt inflytelserikt för samtida utveckling liksom framtida forskning en lång tid framöver.

---

²¹ Citat hämtat ur *Speeches and Trials of the Militant Suffragettes: the Women's Social and Political Union, 1903-1918* (Jorgensen-Earp 1999 s 15)

²² Masha Gessen jämför också Rysslands nuvarande situation med USA:s gayrörelse i ett blogginlägg för *International Herald Tribune* (2012): ”’Propaganda of homosexuality’: the wording sounds almost quaint in English, like a panicky phrase out of the 1970s backlash to the early gay liberation movement in the United States. But in Russia, the phrase is current: This week lawmakers have been talking of banning ‘propaganda of homosexuality’ - whatever the phrase may mean.”

Referenser

Barad, Karen (2008) "Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter" i Alaimo, Stacy & Hekman, Susan J: *Material Feminisms*, Indianapolis: Indiana University Press

Braidotti, Rosi (1994) "Toward A New Nomadism: Feminist Deleuzian Tracks; or, Metaphysics and Metabolism" i Boundas & Olkowski (red.): *Deleuze and the Theater of Philosophy* New York: Routledge

Braidotti, Rosi (1996) "Cyberfeminism with a Difference" i *New Formations* (finns att ladda ner som pdf. på <http://scholar.google.com>)

Butler, Judith (2006) *Genus ogjort: Kropp, begär och möjlig existens*, Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Cockburn, Cynthia (2007) *From Where We Stand: War, Women's Activism and Feminist Analysis*, London: Zed Books Ltd

Cooper, Davina (1995) *Power in Struggle: Feminism, Sexuality and the State*, Buckingham: Open University Press

Ferree, Myra Marx & Tripp, Aili Mari (red.) (2006) *Global Feminism: Transnational Women's Activism, Organizing, and Human Rights* New York: University Press

Grosz, Elisabeth (1993) "A Thousand Tiny Sexes: Feminism and Rhizomatics" i *Topoi* Vol. 12 No. 2

Grosz, Elisabeth (2010) "The Untimeliness of Feminist Theory" i *Nora - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* Volume 18, Issue 1, March 2010

Haraway, Donna (1988) "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective" i *Feminist Studies*, Vol. 14, No 3 (Autumn, 1988)

Haraway, Donna (1991) "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century" i *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature* New York: Routledge

Haraway, Donna (2008) "Otherworldly Conversations, Terran Topics, Local Terms" i Alaimo, Stacy & Hekman, Susan J: *Material Feminisms*, Indianapolis: Indiana University Press

Haraway, Donna (2012) "Awash in Urine: DES and Premarin® in Multispecies Responsibility" ur *Women's Studies Quarterly* Volume 40, Numbers 1 & 2, Spring/Summer 2012

Johnson, Elizabeth A. (2005) *Truly Our Sister: A Theology of Mary in the Communion of Saints*, New York; London: Continuum

Jorgensen-Earp, Cheryl R. (edited by) (1999) *Speeches and Trials of the Militant Suffragettes: the Women's Social and Political Union, 1903-1918*, Madison (N.J.): Fairleigh Dickinson University Press

Kontturi, Katve-Kaisa & Tiainen, Milla (2007) "Feminism, Art, Deleuze, and Darwin: An Interview with Elisabeth Grosz" i *Nora – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* Volume 15, Issue 4, November 2007

Liebert, Rachel & Leve, Michelle & Hui, Amber (2011) "The Politics and Possibilities of Activism in Contemporary Feminist Psychologies" – *Psychology of Women Quarterly* December 2011 Vol. 34 Nr. 4

Lundberg, Anna (2008) *Allt Annat Än Allvar – Den Komiska Kvinnliga Grotesken i Svensk Samtida Skratkultur*, Stockholm: Makadam

Lykke, Nina (2009) *Genusforskning – En Guide till Feministisk Teori, Metodologi och Skrift*, Stockholm: Liber

McQuiston, Liz (1997) *Suffragettes to She-devils: Women's Liberation and Beyond*, London: Phaidon Press Ltd

Ricciutelli, Luciana & Miles, Angela & McFadden, Margaret H. (red.) (2005) *Feminist Politics, Activism and Vision: Local and Global Challenges*, Toronto: Inanna

Richardson, Laurel (2000) "Writing as a Method of Inquiry" i Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (red.): *Handbook of Qualitative Research*, London: Sage: 2nd Edition

Siejk, Cate & Rinehart, Jane A (2010) "On the Front Lines: Feminist Activism in a Catholic University" i Maycock, Ellen C & Radulescu, Domnica (red.): *Feminist Activism in Academia*, Jefferson, N.C.; London: McFarland

Smith, Philip & Riley, Alexander (2009) *Cultural Theory: An Introduction*, Malden, Massachusetts: Blackwell

Spivak, Gayatri Chakravorty (1988) "Can the Subaltern Speak?" i Nelson, Cary & Grossberg, Lawrence: *Marxism and the Interpretation of Culture*, Houndmills: Macmillan Education

Tanesini, Alessandra (1999) *An Introduction To Feminist Epistemologies*, Malden, Massachusetts; Oxford: Blackwell Publishers

Wong, Loo (2008) "Activism" i Stewart R. Clegg & James R. Bailey (red.): *International Encyclopedia of Organization Studies*, SAGE Publications, Inc. E-bok
<http://knowledge.sagepub.com.ezproxy.ub.gu.se/view/organization/n8.xml>

Material

Gessen, Masha (2012) "Russia's War Against Rainbows" i *International Herald Tribune* (<http://latitude.blogs.nytimes.com/2011/11/18/russias-war-against-rainbows/>) (Noterat 2012-12-03)

Langston, Henry (2012) "Meeting Pussy Riot" i *Vice* (<http://www.vice.com/read/A-Russian-Pussy-Riot>) (Noterat 2012-11-12)

Nemtsova, Anna (2012) "Pussy Riot's Yekaterina Samutsevich Speaks Out" i *The Daily Beast* (<http://www.thedailybeast.com/articles/2012/11/30/pussy-riot-s-yekaterina-samutsevich-speaks-out.html>) (Noterat 2012-12-02)

Pussy Riot (2012) *Pussy Riot! A Punk Prayer for Freedom – Letters from Prison, Songs, Poems, and Courtroom Statements, Plus Tributes to the Punk Band that Changed the World*, New York: Feminist Press. E-bok

Thomas, Charlie (2012) "Pussy Riot Faces UK Legal Fight For Right To Branded Lingerie, Clothing, Music Devices And Merchandise" i *Huffington Post* (http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/01/03/pussy-riot-faces-uk-legal-fight_n_2401542.html?utm_hp_ref=uk%3Fncid%3DGEP) (Noterat 2012-01-04)

Övriga internetkällor:

Free Pussy Riot Now! (Putin, fear no art.) <https://www.facebook.com/PutOutPutin> (Noterat 2012-12-12)

<http://themoscownews.com/business/20121102/190798714.html> (Noterat 2012-12-04)

<http://pussyriot.amnestyusa.org> (Noterat 2012-12-19)

<http://www.guardian.co.uk/music/2012/dec/26/pussy-riot-protest-interview> (Noterat 2012-12-27)

Länkar till videoklipp:

"*Virgin Mary, Put Putin Away*"
<http://www.youtube.com/watch?v=ALS92big4TY> (Noterat 2012-12-13)

"*Death to Prison, Freedom to Protest!*"
<http://www.youtube.com/watch?v=mmyZbJpYV0I> (Noterat 2012-12-15)

Video-intervju av brittiska tidningen The Guardian
<http://www.youtube.com/watch?v=2WAZ5gO6e18> (Noterat 2012-12-13)

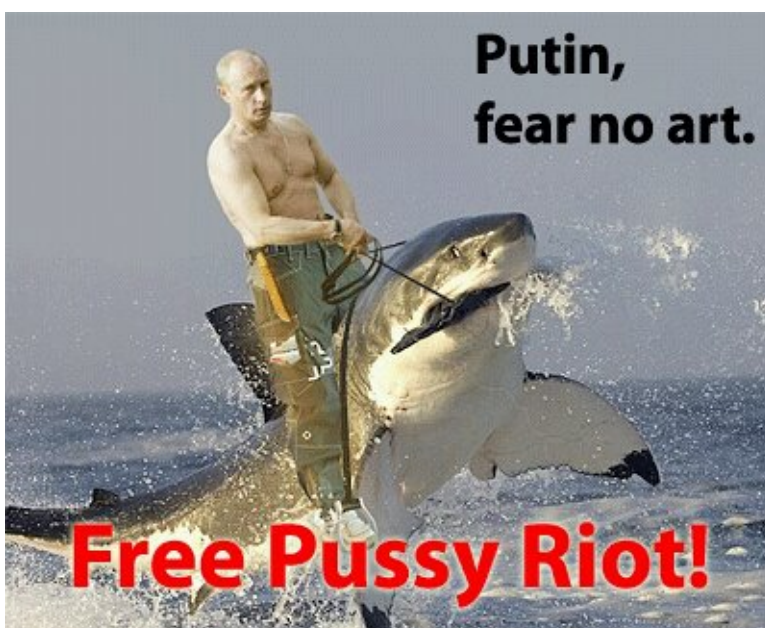
Bildbilaga

Nr 1

Nr 2

Nr 3

Nr 4

Nr 5

Nr 6

Nr 7

Nr 8

Nr 9

Nr 10

WORLDWIDE PUSSY RIOT

Nr 11

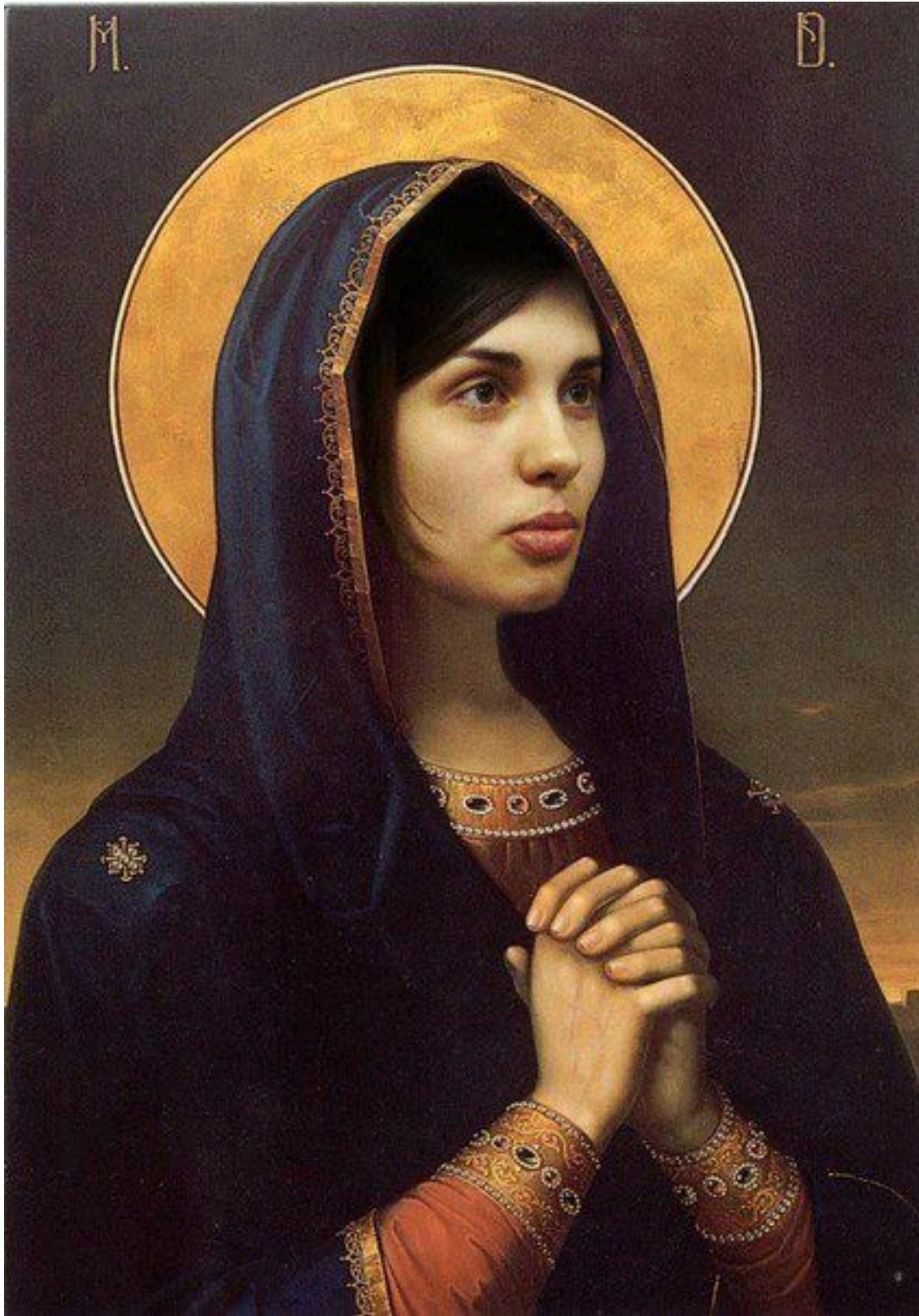

Nr 12

Nr 13

Nr 14

”I see this system crumbling in the faces of three members of Pussy Riot.” säger Nadezdah Tolokonnikova i sin slutplädering i rättssalen i Moskva i augusti 2012, innan hon döms till två års fängelse. Det feministiska punk-kollektivet Pussy Riot och dess omtvistade rättsfall har vid det här laget fått enorm uppmärksamhet världen över. Många kristna är ursinniga över gruppens provokativa ’prunk prayer’ som anses vara en hädelse mot den ortodoxa kyrkan. Men en större majoritet av sympatisörer växer fram, som klädda i gruppens karaktäristiska färgglada balaclavas (huvor), intar torg, gator och ryska ambassader med det gemensamma slagordet ”FREE PUSSY RIOT!”. Otaliga artister som Madonna, Paul McCartney, Yoko Ono och Patti Smith ansluter sig till vågen av protester mot fängslandet av Pussy Riot-medlemmarna. Amnesty International menar att de är politiska fångar och att deras fängslande är ett brott mot mänskliga rättigheter. Genomslaget är ett faktum.

Men vad är det för feministiska budskap som Pussy Riot slåss för i sin aktivism? Vad använder de för strategier och vari ligger dess sprängkraft?